

Dünya Elma Üretim Sektörünün Genel Durumu ve Gelişmeler

Orhan ÖZÇATALBAŞI*

Zühal TURHANOĞULLARI²

İlkay KUTLAR¹

¹Akdeniz Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, ANTALYA, TÜRKİYE

²Akdeniz Üniversitesi, Korkuteli Meslek Yüksek Okulu, Pazarlama Bölümü, Antalya, TÜRKİYE

*Sorumlu Yazar

e-posta: ozcatalbas@akdeniz.edu.tr

Geliş Tarihi : 8.11.2009

Kabul Tarihi : 17.12.2009

Özet

Bu bildiride genel olarak dünyada elma yetiştiriciliğinde üretim miktarı, verimlilik ve alan bakımından gelişmeler ile elmanın dış ticaretteki önemi incelenmiştir. Türkiye'nin dünyada ve Avrupa'da elma üretim sektöründeki rolü tartışılmıştır.

Çalışmada dünyada üretim miktarı bakımından en önemli ülkeler, ülke payları, en önemli ihracatçı ülkeler ve yine en önemli ithalatçı ülkeler ortaya koyulmuştur. Buradan hareketle Türkiye'nin elma üretimi, verim, üretim alanı, ihracat ve ithalat bakımından mevcut konumu üzerinde durulmuş ve elma yetiştiriciliğinin geliştirilmesi yönünde öneriler tartışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Elma üretimi, İthalat, İhracat, Türkiye

The Developments and Situation of World Apple Production Sector

Abstract

In this paper, the developments in apple production quantity, productivity, area of cultivation and the importance of apple in foreign trade in the world were examined. Turkey's role in the world's and European apple production sector was discussed.

In this study the most important countries in the world at production quantity, in import and export were introduced. So, the position of Turkey at apple production, productivity, production area, quantities of import and export was deliberated and suggestions were discussed about apple cultivation development in Turkey.

Key words: Apple production, Import, Export, Turkey

GİRİŞ

Türkiye elmanın anavatanı sınırları içerisinde yer almaktadır. Bu durum Türkiye'ye üretim açısından avantaj sağlamaktadır. Türkiye'de en fazla yetiştirilen meyve türlerinden biri olan elmanın yapılan araştırmalar sonucunda sağlık ve beslenme açısından faydalarının ortaya konulmuş olması tüketimini teşvik etmektedir. Taze olarak tüketilebilen elma, kurutulmuş elma, meyve suyu, sirke, marmelat, tatlı, şarap, esans, kozmetik gibi pek çok ürünün üretiminde de kullanılmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, dünya elma üretim sektörünün ve pazarının, Türkiye'nin dünyadaki konumunun incelenmesi ile elde edilen sonuçlardan yola çıkarak, gelecek dönemlerde daha iyi koşullarda ve pazarın istekleri doğrultusunda üretim yapılması ve ürünün pazarlanmasında yaşanan sorunların giderilmesi hususunda yol göstermektir. Bu bağlamda, elmanın dünyada üretim miktarı, ekilen alan, verim düzeyi, ithalat ve ihracat ile ilgili verileri incelenmiş, üretim açısından ekolojik şartlar nedeniyle avantajlı konumdaki ülkemizin üretim ve dış ticaret bakımından dünyadaki konumu ortaya konularak, elma üretimi ve pazarlanması konusunda öneriler getirilmiştir.

Konu ile ilgili yapılmış bazı çalışmalar aşağıda yer almaktadır.

“Elma-TR52 Karaman” adlı çalışmalarında ilin mev-

cut durumunu ve pazarlama stratejilerini ortaya koymuşlardır [1].

“Apple industry performance, intellectual property rights and innovation : A Canada-U.S. comparison” adlı çalışmalarında Kanada ve Amerika'daki elma endüstrisinde son 20 yılda meydana gelen yapısal değişimin nedenlerini tespit etmişlerdir [2].

“An Analysis of Market Competitiveness of World's Major Apple Export Countries” adlı çalışmalarında ülkelerin elma ihracatındaki güçlü ve zayıf yönlerinin rekabet güçlerini ve uluslararası pazardaki pozisyonlarını nasıl belirlediğini ortaya koymuşlardır [3].

“Dünya ve Türkiye Meyve Üretimindeki Gelişmelerin İncelenmesi” adlı çalışmalarında 1961-2004 döneminde dünya ve Türkiye meyve üretimindeki gelişmeleri incelemişler ve Türkiye'nin dünyadaki yerini ve önemini ortaya koymuşlardır [4].

“Review of the Chinese Apple Industry” adlı çalışmalarında Çin'deki üretim artışı ve Çin'in uluslararası elma pazarında rekabet üstünlüğüne sahip olmasının nedenlerini ortaya koymuşlardır [5].

“Barriers to Trade in Global Apple Markets” adlı çalışmalarında tarifelerin ve teknik engellerin elma pazarına etkilerini ortaya koymuşlardır [6].

“Elma” adlı çalışmada dünyada ve Türkiye'de elma üretimini değerlendirmiştir [7].

MATERYAL VE YÖNTEM

Çalışma materyali ikincil verilerden oluşmaktadır. Çalışmanın hazırlanmasında Dünya Gıda ve Tarım Örgütü (Food and Agricultural Organization: FAO) tarafından yayınlanan veriler ile geçmiş dönemlerde yapılmış olan konu ile ilgili bilimsel araştırmalar ve çalışmalardan yararlanılmıştır. FAO tarafından yayınlanan veriler 1961 yılından itibaren başlamaktadır. Bu çalışmada elma üretim miktarı ve alanı, ortalama verim düzeyi, ithalat ve ihracat ile ilgili yapılan değerlendirmeler 1965-2007 yılları arasında kapsayan dönem dikkate alınarak yapılmıştır.

Dünyadaki Türkiye'deki yaklaşık 40 yıllık üretim, ekilen alan, verimlilik, ithalat ve ihracat verilerinin değerlendirilmeye alınması elma üretimi ve pazar olanakları ile ilgili bir değerlendirme yapmaya olanak sağlamıştır.

BULGULAR

Üretim

Dünyada toplam elma üretimi 2007 yılında 65,970,704 ton olarak gerçekleşmiştir. Bu rakam 1965 yılında 21,323,988 tondur. Yaklaşık 40 yıllık dönemde dünya elma üretimi 3 kattan daha fazla bir artış göstermiştir. Üretim alanlarında ve verimlilikte yaşanan gelişmeler üretimin artması sonucunu doğurmuştur. Şöyle ki; dünya elma üretim alanları 1965'de 1,950,106 ha, 2007'de ise 4,829,778 ha'dır. Üretim alanları 1965-2007 yılları arasında %2.48 kat artmıştır. Verimlilikte de dünya ortalaması 1965 yılında 109,347 hg/ha, 2007 yılında da 136,591 hg/ha'dır. Verim de %24.9'luk bir artış gözlenmiştir.

Dünya elma üretim miktarında yaşanan gelişmeler Çizelge 1'de yer almaktadır. Dünyada en fazla elma üretimi yapan 10 ülke sırasıyla Çin, ABD, İran, Türkiye, Rusya, Fransa, İtalya, Hindistan, Şili ve Arjantin'dir.

Çin, 1965 yılında sadece 318,000 ton elma üretirken, 2007 yılında 27,865,953 ton üretim yapmıştır. Kırk yıllık dönemde Çin üretimini %86.6 kat artırarak dünya elma üretim miktarının %42.2'ini üretir hale gelmiştir ve üretimde liderliği elinde bulundurmaktadır. Çin'in en yakın rakibi olan ABD ise dünya üretiminin %6.4'ünü gerçekleştirmektedir. İran %4,0 ile 3., Türkiye %3.7 ile 4. sırada yer almaktadır.

Türkiye'de de elma üretimi 1965'ten itibaren büyük bir gelişme göstermiştir. 1965 yılında 362,000 ton olan üretim %6.79 katlık artış ile 2007 yılında 2,457,845 tona ulaşmıştır. 2000 yılında 2,400,000 ton üretim ile dünyada 3. sırada yer alan Türkiye, İran'ın üretimini artırmasıyla 4. sıraya gerilemiştir. Dünya sıralamasında 5. ve 6. sırada yer alan Rusya ve Fransa da, dünya üretiminden aldıkları %3.5'lik ve %3.3'lük payları ile Türkiye'yi yakından takip etmektedirler.

Elma üretiminde ortalama verim 13 659 kg/ha'dır. Dünyada en fazla üretim yapan ilk 10 ülke içerisinde yer alan Fransa, Şili, İtalya, ABD ve Arjantin'de verimlilik düzeyi dünya ortalamasının çok üzerindedir (Fransa 398,64 kg/ha, Şili 383,49 kg/ha, İtalya 338.71 kg/ha, ABD 298,43 kg/ha, Arjantin 282,6 kg/ha). Türkiye ve Çin'de de verimlilik (Türkiye 201,96 kg/ha, Çin 141,41 kg/ha) dünya ortalamasının üzerinde seyretmekle birlikte yüksek değildir. Verimlilik açısından dünyadaki en yüksek değerlere sahip olan Avusturya (788,45 kg/ha) ve İsviçre'de (653,93 kg/ha) ekilen alan az olduğundan üretimler yüksek düzeyde değildir. Üretim miktarı açısından önde olan ülkelerden İran, Rusya ve Hindistan'daki verimlilik düzeyi dünya ortalamasının altında olmasına rağmen (İran 131,683 kg/ha, Rusya 65,72 kg/ha, Hindistan 76,51 kg/ha), üretim alanlarının geniş olması nedeniyle bu 3 ülke üretim miktarı açısından sırasıyla 3., 5. ve 8. sırada yer almaktadırlar. Verimlilik düzeyleri yüksek olan ülkelerin verimlilikleri, üretim alanları ve miktarları

Çizelge 1. En fazla elma üretimi yapan 10 ülkenin üretimindeki gelişmeler - 1965-2007(ton)

Ülkeler	1965	1970	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2007
Çin	318000	798000	1586718	2382996	3627800	4331922	14017142	20437065	24016882	27865953
ABD	2785146	2901933	3415533	4000000	3590000	4380000	4798000	4681980	4408870	4237730
İran	75000*	88500 ^F	220000*	600000 ^F	1137762	1523980	1989653	2141655	2661901	2660000 ^F
Türkiye	362000	748000	900000	1430000	1900000	1900000	2100000	2400000	2570000	2457845
Rusya	-	-	-	-	-	-	1200000	1832000*	1779000*	2333000*
Fransa	3675000	3903000	3104000	2902000	2349000	2326000	2516000	2156900	2241480	2143670
İtalya	2185000	2062000	2127000	1936700	2014100	2050070	1940007	2232100	2192000	2072500
Hindist	90000 ^F	277000 ^F	510000	658000	1005560	1093900	1200000	1050000	1739000	2001400
Şili	121000	140000	125300	245000	425000	700000	850000	805000	1400000 ^F	1390000 ^F
Arjantin	544000	445000	608000	958000	922400	975600	1146000	833322	1206210	1300000 ^F
Dünya**	21323988	27005728	31135523	33942609	38908542	41046903	50195479	59056783	62466041	65970706

Kaynak: FAO; * Resmi olmayan değerlerdir. ** Resmi, gayri resmi veya hesaplanmış değerlerdir. F: FAO tarafından hesaplanmıştır.

Çizelge 2. Verim düzeyleri yüksek olan ülkelerin üretim alanları ve üretim miktarları (2007)

Ülkeler	Alan(Ha)	Üretim(Ton)	Verim(Kg/Ha)
Avusturya	6061	477882	78845
İsviçre	4235	276939	65393
Hollanda	9400	391000	41596
Belçika	8500	347900	40929
Fransa	53775	2143670	39864
Slovenya	2874	114492	39837
Libya	480 ^F	19000 ^F	39583
Yeni Zelanda	9247	355000 ^F	38391
Şili	36246	1390000 ^F	38349
İtalya	61188	2072500	33871

Kaynak: FAO; F: FAO tarafından hesaplanmıştır.

Çizelge.2’de yer almaktadır.

Üretim alanlarının genişliği göz önüne alındığında Polonya, Ukrayna, Kore ve Özbekistan ilk 10 ülke içerisinde yer almaktadırlar. Ancak bu ülkelerin verimlilikleri düşük olduğundan en çok üretim yapan ülkeler arasında yer almamaktadırlar.

Avrupa Birliği(AB) ülkeleri toplam 583,722 ha’lık alanda üretim yaparak 10,481,069 ton elma elde etmektedirler. Dünyadaki üretimin %15,9’unu gerçekleştiren AB’de ortalama verimlilik 176,128 hg/ha’dır. Dünyada verim düzeyi açısından en yüksek rakamlara sahip ülkeleri bünyesinde bulunduran AB’nin bazı ülkelerinde (Örn; Estonya, Litvanya, Lüksemburg gibi) verimlilik düzeyi dünya ortalamasının oldukça altındadır.

İhracat

Dünyada en fazla elma üretimi yapan 10 ülkenin 5’i elma ihracatında ilk 5 sıradadır. En fazla elma ihraç eden ülkeler sırasıyla Şili, Çin, İtalya, Fransa, ABD, Polonya, Hollanda, Belçika, Güney Afrika ve Yeni Zelanda’dır. Bu ülkelerin ihracat miktarları, dünya elma ihracatından al-

dıkları paylar, ihracat değerleri ve payları Çizelge.3’de verilmiştir. Üretim miktarı açısından 4. sırada yer alan Türkiye, ihracat miktarı açısından 39. sırada yer almaktadır. Üretim miktarı bakımından ilk 10 ülke içinde yer alan Arjantin, ihracat miktarı açısından 11. sırada, Hindistan 28. sırada, İran 35. sırada ve Rusya 52. sıradadır.

Tablo.3’de de görüldüğü gibi ülkelerin dünya elma ihracat miktarlarından aldıkları pay ile toplam elma ihracat değerinden elde ettikleri payları arasında fark vardır. Bu farklılık da üretim ve pazarlama açısından diğer ülkelere göre avantajlı konumda olup olmadıklarını göstermektedir. İtalya, Fransa, ABD, Hollanda, Belçika ve Yeni Zelanda’nın toplam ihracat değerinden aldıkları payları, ihracat miktarından aldıkları paylarından yüksektir. Bu durum, bu 6 ülkenin üretim ve/veya pazarlama açısından diğerlerine göre avantajlı konumda olduklarını ortaya koymaktadır. Şili, Çin, Polonya ve Güney Afrika ise ihracat miktarlarından aldıkları paydan daha düşük bir ihracat değeri payı elde etmektedirler ki bu da bu ülkelerin üretim ve/veya pazarlama açısından avantajlı ülkeler olmadıklarını göstermektedir.

AB, gelişmiş pazarlama olanaklarını kullanarak 2007 yılı itibariyle 3,451,258 ton elma ihraç etmiştir. Bu ra-

Çizelge 3. En fazla ihracat yapan ülkelerin ihracat miktarları ve değerleri (2007)

Ülkeler	Miktar(ton)	Payı(%)	Değer(1000\$)	Payı(%)
Şili	1549269	18.2	1104730	18.0
Çin	1020315	12.0	512938	8.4
İtalya	784886	9.2	747211	12.2
Fransa	685339	8.0	681142	11.1
ABD	663465	7.8	651292	10.6
Polonya	434506	5.1	176236	2.9
Hollanda	395218	4.6	383795	6.3
Belçika	344289	4.0	269287	4.4
Güney Afrika	334336	3.9	212304	3.5
Yeni Zelanda	292413	3.4	265069	4.3
Türkiye (39.)	9644	0.1	3837	0.1
Dünya**	8534525	100.0	6135297	100.0

Kaynak: FAO; ** Resmi, gayri resmi veya hesaplanmış değerlerdir.

Çizelge 4. En fazla ithalat yapan ülkelerin ithalat miktarları ve değerleri (2007)

Ülkeler	Miktar(ton)	Payı(%)	Değer(1000\$)	Payı(%)
Rusya	931 232	12.6	453 230	7.6
Almanya	668 837	9.0	623 429	10.5
İngiltere	522 841	7.1	641 672	10.8
Hollanda	399 669	5.4	422 951	7.1
İspanya	237 736	3.2	247 847	4.2
Belçika	224 676	3.0	209 435	3.5
Meksika	219 814	3.0	247 958	4.2
ABD	206 600	2.8	170 184	2.9
Kanada	180 477	2.4	178 811	3.0
Fransa	178 140	2.4	167 768	2.8
Türkiye(88.)	5 037	0.8	4 401	0.1
Dünya**	7 402 619	100,0	5 941 910	100,0

Kaynak: FAO; ** Resmi, gayri resmi veya hesaplanmış değerlerdir.

kam, AB'nin dünya ihracatının %40.4'ünü yaptığını ortaya koymaktadır. Yaptıkları ihracat karşılığında da ihracat değerinden %45.2'lik bir pay almaktadırlar. AB ülkeleri içinde en fazla ihracat yapan ülkeler, dünya ihracatında da söz sahibidirler.

Türkiye pek çok ülkeye elma ihraç etmekle birlikte, ihracat yaptığı ülkeler ve ülke sayıları sürekli değişmektedir. Türkiye ihracatının %85.4'ünü 2005 yılı verilerine göre beş ülkeye yapmaktadır. Bu ülkeler Irak (8,762 ton), Suudi Arabistan (7,216 ton), Mısır (3,060 ton), Ürdün (3,029 ton) ve Kıbrıs (2739 ton)'tır. Irak ve Suudi Arabistan'a yapılan ihracat toplam elma ihracatımızın %55.0'idir.

Yukarıda yapılan değerlendirmeler sadece taze elma ihracatına yöneliktir. Oysa elma işlenerek pazara sunulduğunda ülkelerin konumu değişebilmektedir. Örneğin; Avusturya, Arjantin, Türkiye, İsviçre, Brezilya, Macaristan ve Almanya yaş elma ihracatında lider ülkeler olmalarına rağmen, konsantre elma suyu ihracatında lider ülkeler arasındadırlar. Polonya, Şili ve Hollanda yaş elma ihracat liderliğinin yanı sıra konsantre elma suyu ihracatında da lider ülkeler arasında yer almaktadırlar. Bu 10 lider ülke, dünya konsantre elma suyu üretiminin %75.0'ini üretmektedir. Türkiye ise dünya konsantre elma suyu üretiminin %5.6'sını karşılayarak sıralamada 5. sıraya yerleşmiştir.

İthalat

Dünya ticaretinde yaşanan gelişmeler, nüfus artışı, iletişim ve pazarlama olanaklarının gelişmesi gibi pek çok faktör 1965 yılında 1,956,122 ton olan elma ithalatı rakamını %278.4 artışla 2007 yılında 7,402,619 tona ulaştırmıştır. En çok elma ithal eden ülkeler ve dünya ithalatındaki payları şu şekildedir: Rusya %12.6, Almanya %9.0, İngiltere %7.1, Hollanda %5.4, İspanya %3.2, Belçika %3.0, Meksika %3.0, ABD %2.8, Kanada %2.4 ve Fransa %2.4. Türkiye 2007 yılında yaptığı 5,037 ton elma ve %0.1'lik payı ile ithalatta 88. sırada yer almaktadır.

İthalatta lider ülkelerin toplam elma ithalatı dünya ithalatının %50.9'unu oluşturmaktadır. Dünya elma ithalatında söz sahibi olan ülkelerin ithalat miktarları ve değerleri Çizelge.4'te verilmiştir.

AB, pek çok üründe olduğu gibi elmada da büyük bir pazardır. AB ülkeleri 2007 yılında toplam 3,421,795 ton elma ithal etmişlerdir. Dünya ithalatının %46.2'sini gerçekleştiren AB, 3,174,817 bin \$'lık ithalatıyla, ithalat değerinden de %53.4 pay almıştır.

Türkiye elma ithalatına 1990'lı yıllarda başlamıştır. 1990 yılında yapılan 57 ton elma ithalatı, 2007 yılında 5037 tona çıkmıştır. Yapılan ithalatın değeri 4,401 bin \$'dır. Türkiye'nin elma ithal ettiği ülkelerin sayısında da artış olmuştur. 1990 yılında sadece İran ve Peru'dan elma ithal eden Türkiye, 2000 yılında 13 ülkeden elma ithal etmeye başlamıştır. İthalat yapılan ülke sayısı 2005 yılında 10'a düşmüştür.

Türkiye 2005 yılı verilerine göre elma ithalatının %88.2'sini Şili (2436 ton), İtalya (820 ton) ve Fransa'dan (307 ton) yapmaktadır. AB ülkelerinin Türkiye'nin elma ithalatındaki payları %28.9'tır. AB ülkeleri dünya pazarında hem ithalat hem de ihracat açısından önemli bir yere sahiptirler. Türkiye'nin ithalatında da kayda değer bir rol almalarına rağmen, Türkiye'nin AB'ne elma ihracatı önemsiz derecededir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Üretimin artırılması, tüketicilerin taleplerine uygun çeşitlerin yetiştirilmesi, markalaşma, ambalaj sektöründe yaşanan gelişmeler, depolama koşullarının iyileşmesi, standardizasyon, ulaşım ve iletişim olanaklarının artması gibi pek çok faktör uluslararası ticaretin gelişmesine yol açmıştır. Uluslararası ticarete ülkeler arasında büyük bir rekabet yaşanmaktadır. Pazarda söz sahibi olmak isteyen ülkeler, üretim ve pazarlama aşamalarında yaşanan sorunları minimuma indirmek için büyük gayret sarfetmektedirler. Türkiye'de de elmanın üretilmesinden pa-

zara sunulmasına kadar geçen sürede yaşanan pek çok sorunun çözülmesi için gerekli adımların atılmasına ihtiyaç vardır.

Türkiye'nin elma ihraç ettiği ülkeler ve ülke sayıları sürekli değişmektedir. İhracatın süreklilik arz ettiği Kıbrıs, Mısır, Suudi Arabistan gibi birkaç ülke vardır. İhracat yapılan ülkelerde ve ülke sayılarında gözlenen bu sürekli değişiklik, Türkiye'nin ihracat konusunda pazar bulma ve mevcut pazarları elinde tutma açısından sorunlar yaşadığını göstermektedir. Ülkemizin pazara giriş ve mevcut pazarlarını elinde tutma konusunda yaşadığı sıkıntılar, ihracatçı birliklerinin uzmanlığından da yararlanılarak, ülkeler bazında ayrıntılı olarak araştırılmalı ve aksaklıkların en kısa sürede giderilmesi sağlanmalıdır. Bunun sağlanabilmesi ve dış piyasada istikrarlı bir gelişme elde etmek için uluslararası standartlara uygun ürün elde edilmesi önem taşımaktadır.

İşletme arazisi içinde elma yetiştiriciliğine yer veren üreticiler üretim aşamasında hem aile işgücünü kullanmakta hem de dışarıdan tuttıkları işçileri zaman zaman çalıştırmaktadırlar. Elma ayrıca depolama, pazarlama, ambalajlama ve işleme aşamalarında da işgücü isteyen bir meyvedir. Elma üretimi için gerekli işgücü isteginin hesaplanmasında meyve veren yaştaki ağaçlar için ağaç başına 0.75 işgünü, meyve vermeyen yaştaki ağaçlar için 0.25 işgünü ihtiyacı olduğu kabul edilmiştir[9]. Emegün yoğun olarak kullanıldığı elma yetiştiriciliğinde emek kullanımı ürün maliyetlerini önemli ölçüde etkilemektedir. Yüksek maliyet pazarlama marjını düşürmektedir. Bu nedenle de emek maliyetini azaltan ve verimliliği yüksek olan bodur veya yarı-bodur çeşitlerin yaygınlaştırılması pazarda avantaj sağlayacaktır. Üreticilerin, bodur veya yarı bodur çeşitleri yetiştirmelerinin teşvik edilmesi ve bu konuda yayım faaliyetlerinin yürütülmesi gerekmektedir.

Türkiye'de elma üretiminde yeteri kadar çeşit bulunmamaktadır. Amerika ve Avrupa'nın, özellikle İtalya ve Fransa'nın ürettiği fuji, gala, redspour, redcihv türlerinin hem görünüm hem tat, hem de mevsim olarak tüketici tarafından tercih edilmesi, Türkiye'nin Avrupa'ya ihracat şansını azaltmaktadır. Bunun yanında Türkiye'de üretilen elmanın en az yüzde 50'sinin kalitesiz ve sanayi tipi elma olması, ihracatı etkileyen diğer bir unsurdur [10]. Hastalık ve zararlılarla mücadelede uygun doz ve zamanda ilaç kullanılması ve diğer üretim teknikleri uygulamalarındaki hatalar da özellikle AB üyesi ülkelere olan ihracatı olumsuz etkilemektedir[11,12]. Üreticilerin bu konuda da yoğun olarak bilgilendirilmelerine ve eğitim almalarına ihtiyaç vardır. Bu kapsamda İy Tarım Uygulamalarının yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmalar yararlı olacaktır[13]. Türkiye'de 2000'li yılların başında ihracata konu olan yaş meyve ve sebzelerde geçmişte ortaya çıkan kimyasal ilaç kalıntılı (rezidü) ürünlerin Batı Avrupa pazarından geri dönmesi, dikkati bu alanda yapılan üretici uygulamalarına ve dolayısıyla tarımsal yayım çalışmalarına çekmiştir. Bununla eş-zamanlı olarak ülkemizde

Avrupa Birliği'ne yapılan yaş sebze ve meyve ihracatını düzenleyen ve üretim sürecindeki asgari standartları belirleyen EUREPGAP¹ belgesi tartışılmaya başlanmıştır. Bu durumda özellikle Globalgap belgesindeki koşulların sağlanabilmesi için tarımsal yayım çalışmalarının varlığı ve etkinliği son derece önemlidir. Konu üretici, üretici davranışı ve üretim faaliyeti, dolayısıyla yayımın önemli uğraş alanlarıyla yakın ilişki içerisinde olması nedeniyle yayım ve tarım danışmanlığı çalışmalarına özel önem verilmesi gereklidir[13,14].

Türkiye sahip olduğu iklimsel ve coğrafi özellikler nedeniyle çok önemli meyve ve sebze üretim potansiyeline sahiptir. Ancak mevcut durumda bu potansiyelden tam olarak yararlanıldığını söylemek güçtür. Hatta beklenen verimlilik düzeyine ulaşmanın dışında, üretilen meyve ve sebzelerde tüketiciye ulaşıncaya kadarki kayıp ¼'un üzerindedir[15]. Ülkemizde meyve ve sebzelerin derim sonrasında genel olarak oluşan kayıplar soğuk zincirin çeşitli evrelerindeki (Derim öncesi- Derim – Depolama öncesi işlemler-Depolama - Taşıma - Ambalajlama - Pazara Sunma) kayıpların tümünü kapsamaktadır[9]. Bu durumda elma üreticilerine ve tarım işçilerine yönelik olarak depolamanın sağlayacağı yararlar konusunda yayım çalışmalarının yapılması doğru olacaktır. Bununla birlikte bu yararın artması için üreticilerin doğru hasat, nakliye, yüksek kaliteli ürün ve uygun ambalajlamaya önem vermeleri gerektiği konuları üzerinde de durulmalıdır[16]. Depolama koşullarının uygunluğu kayıpları azaltmanın yanı sıra, ürünlerin hasat dönemleri dışında piyasaya sunulmasını da sağlamaktadır. Dolayısıyla, pazarlama olanakları ve ürünlerin fiyatlandırılması açısından ülkelerin avantajlı konuma geçmesinde önemli bir etkidir. Ülkemizde ise ürünleri muhafaza edebilecek kapasiteye sahip, uygun atmosfer koşullarını temin edebilen yeterli miktarda tesis bulunmamaktadır. Modern tesislerin kurulmasına ve depolama kapasitelerinin artırılmasına ihtiyaç vardır. Burada örneğin üretici birliklerinin varlığından yararlanmak, sektörün sürdürülebilir gelişimi için önemli olacaktır.

Ürünün pazarlanmasında yaşanan sorunlardan bir tanesi de üreticilerin pazar hakkında yeterli bilgiye sahip olmamalarıdır. Üreticilerin ve üretici örgütlerinin dünya pazarı, tüketici tercihleri, fiyat, ihracat olanakları ve şartları konusunda bilinçlendirilmeleri sağlanmalıdır. Bunu sağlayabilmenin yolu ise araştırmacı-yayımçı-üretici bağının, özellikle üretici birlikleri ile olan bağın güçlendirilmesidir.

İhracat olanaklarının geliştirilmesinin bir yolu, üreticilerin örgütlenerek pazara çıkmasıdır. İşletmeler, ülkelerin talep miktarlarını karşılayabildikleri sürece ihracat yapabilirler ki bunun yolu da üreticilerin aynı standartlara sahip ürünleri üreterek, örgütleri aracılığıyla ürünlerini pazara sunmaları yoluyla gerçekleşebilir. Hem taleple

¹ EUREPGAP Belgesi toplum sağlığı bakımından yaş meyve-sebze yetiştiriciliğinde uyulması gereken minimum standartları ifade etmekte olup, söz konusu belge, 2007 yılında GLOBALGAP olarak değiştirilmiş, kapsam evrenselleştirilmiştir.

ri karşılayabilecek miktarda üretimi sağlayacak kapama bahçelerinin kurulması hem de üreticilerin örgütlü olarak pazara çıkmaları pazarda avantaj sağlayacaktır.

Ürünün işlenerek pazara sunulması yüksek bir katma değer sağlamaktadır. Elma, işlenerek farklı ürünlerin üretilmesinde rahatlıkla kullanılabilen bir meyvedir. Bu nedenle Türkiye’de konsantre elma suyu üretiminde olduğu gibi elmanın diğer kullanım alanlarının geliştirilmesi ve farklı şekillerdeki ürünler olarak pazara sunulmasında fayda vardır.

Yukarıda yapılan değerlendirmelerin de gösterdiği gibi, ülkelerin izledikleri tarım, çevre, sağlık, eğitim, ulaştırma, ticaret gibi iç politikaları ile dış politikaları, pazarda söz sahibi olmada önemli bir etkidir. Türkiye’nin iç ve dış politikalarını gözden geçirerek, üretimine yön verecek, pazarda etkin bir rol oynamasına yardımcı olacak yeni düzenlemeler yapması ve bunları en kısa sürede hayata geçirmesi gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- [1] AGRER, 2007. Elma-TR52 Karaman, <http://www.eu-akkm.org>
- [2] Carew R ve ark., 2006. Apple Industry Performance, Intellectual Property Rights And Innovation: A Canada-U.S. Comparison, International Journal of Fruit Science, Volume 6, No.1:93-116.
- [3] Chang P. Lu B, 2005. An Analysis Of Market Competitiveness Of World’s Major Apple Export Countries, Chinese Business Review, Volume 4, No.8 (Serial No.26):32-37.
- [4] Gül M., Akpınar M.G., 2006. Dünya Ve Türkiye Meyve Üretimindeki Gelişmelerin İncelenmesi, Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 19(1),15-27.
- [5] Heng Z ve ark., 2008. Review of the Chinese Apple Industry, Acta Hort. (ISHS) 772:191-194.
- [6] Krissoff B. ve ark., 1997. Barriers To Trade In Global Apple Markets, Fruit And Tree Nuts Situation And Outlook/FTS-280, Economic Research Service, USDA: 42-51.
- [7] Yıkar E, 2003. Elma, Tarımsal Ekonomi Araştırma Enstitüsü, Sayı 4 Nüsha 7. Ankara.
- [8] Anonim, 2009. FAOSTAT-The agricultural production domain covers, <http://faostat.fao.org/site/339/default.aspx>
- [9] Anonim, 2001. Sekizinci 5 yıllık Kalkınma Planı, Bitkisel Üretim Özel İhtisas Komisyonu Meyvecilik Alt komisyonu Raporu, Ankara.
- [10] ÜİB, 2008. Taze Elma Sektör Raporu, Taze Elma Sektörü Haber Ve Yorum Bülteni. Bursa.
- [11] Özçatalbaş, O., 2001. Tarıma Girdi Sağlayan Özel Kuruluşların Yayım Açısından Değerlendirilmesi: Adana İli Örneği, TZOB Çiftçi ve Köy Dergisi, 201-202, 28-30.
- [12] Özçatalbaş, O., Kutlar Sözer İ., 2003. Antalya İli Elmalı Ve Korkuteli İlçelerinde Tarıma Girdi Sağlayan Kuruluşların Faaliyetleri ve Yayım Açısından Değerlendirilmesi, Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 15/2, 89-100.
- [13] Özçatalbaş, O., 2005. Toplumsal Sorumluluk, EUREPGAP ve Türkiye, Antalya Ticaret Borsası Dergisi, Sayı 3, Antalya.
- [14] Özçatalbaş, O., 2009. Tarımın Standardı:Uzman Bilgiye Dayalı İTU, TSE-Standard Dergisi, Sayı:48/565, Ankara.
- [15] Pekmezci, M. ve ark. 1995. Meyve ve Sebze Ürünlerinin Depolanması, Türkiye Ziraat Mühendisliği Teknik Kongresi, TC Ziraat Bankası yayınları, No:26, 2. Cilt, Ankara.
- [16] Özçatalbaş, O., 2008. Antalya İlinde Soğuk Hava Depoculuğunun Üretici ve Yayım Açısından Değerlendirilmesi, Bahçe Ürünlerinde 4. Muhafaza ve Pazarlama Kongresi Bildiri Kitabı, Antalya.